

Dokument nr. 8:75

(2002-2003)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Ursula Evje og Arne Sortevik

Forslag fra stortingsrepresentantene Ursula Evje og Arne Sortevik om at høyere utdanning prioriteres i EØS-forhandlingene og i GATS-forhandlingene

Til Stortinget

BAKGRUNN

Dagens EØS-avtale omfatter i utgangspunktet fri flyt av varer, kapital, arbeidskraft og tjenester. Det finnes imidlertid kostbare unntak der Norge ikke deltar i EUs indre marked, og dette gjelder blant annet innenfor høyere utdanning. De rundt 4300 norske studentene i Storbritannia bruker hvert år over 100 mill. kroner fra egen lomme for å dekke utgifter til skolepenger. I tillegg betaler den norske stat nærmere 120 mill. kroner i stipend for å dekke skolepenger til disse studentene, som en følge av unntaket i EØS-avtalen. Forslagsstillerne er av den oppfatning at Norge må presse på i de pågående forhandlingene med EU for å få fjernet dette uønskede og dyre unntaket i avtalen, slik at norske studenter kan velge sin utdanning ut fra kvalitative kriterier alene.

Det er protokoll 29 i EØS-avtalen som setter utdanning i en særstilling og som innebærer betydelige merkostnader for den norske stat og den enkelte student. Norske borgere må betale mer enn borgere i EU når de studerer i Storbritannia og andre europeiske land. I Storbritannia nyter studenter fra EU godt av ordningen med "home fees" som vanligvis utgjør rundt 13 000 kroner i året. Norske studenter må imidlertid betale "overseas fees" som på lavere grads studier i Storbritannia gjennomsnittlig utgjør rundt 100 000 kroner i året. På høyere grads studier i Storbritannia er skolepengene enda høyere, og kan være opp mot 150 000 kroner for ett års studier. Disse

kostnadene gjelder også for profesjonsstudier som for eksempel medisin, odontologi og veterinærmedisin. Skolepengene er høyest ved prestisjetunge universiteter som Oxford University, Cambridge University og London School of Economics som tilbyr en kvalitetsmessig utdanning i ypperste verdensklasse.

Den norske stats finansiering av skolepenger for utenlandsstudenter er i hovedsak basert på det såkalte gebyrstipendet som utbetales av Statens lånekasse for utdanning, og som skal dekke utgifter til skolepenger. Gebyrstipendet har vært en suksess, noe ikke minst den positive økningen i antall utenlandsstudenter de siste 10 årene vitner om. Til tross for de økonomiske incitamentene fra Statens lånekasse for utdanning er ikke denne støtten lenger tilstrekkelig for å dekke de høye gebyrene i blant annet Storbritannia. Dette er blant annet en følge av at skolepengene som norske studenter i Storbritannia betaler har økt markant de siste årene, mens økningen i gebyrstipendet har vært mer beskjeden. Forslagsstillerne mener det er grunn til å frykte at dette kan bidra til en skjev sosial profil på norske utenlandsstudenter dersom de får stadig økte kostnader forbundet med skolepenger. En slik skjev fordeling vil kunne medføre at bare studenter med formuende foreldre gis muligheter til å ta hele eller deler av utdanningen i utlandet, og dette er en utvikling som forlagsstillerne ønsker å motvirke. Et gjennomslag spesielt innenfor EØS om at utdanning skal betraktes som en del av det frie marked innenfor EU, vil være et skritt i retning av å sikre alle studenter likeverdige muligheter til å studere for eksempel i Storbritannia. Forslagsstillerne vil imidlertid vise til at dette også gjelder innenfor området som reguleres av GATS-avtalen.

De høye skolepengene som norske borgere må betale, er et hinder for både mobilitet og internasjonalisering innen utdanning. Resultatet blir at flere og

flere studenter ikke har mulighet til å velge seg til det studiestedet eller studielandet som de helst ønsker å dra til. Dersom utdanning kommer innenfor EØS-avtalen, vil en rekke nye fagområder åpne seg for norske studenter som ikke lenger ville være prisgitt Statens lånekasse for utdannings støtteordninger. I dag kan man ikke få økonomisk støtte for å studere fag innen teknologi, arkitektur, samfunnsøkonomi eller fysioterapi, for å nevne noen eksempler. Dersom Norge hadde fått utdanning inn i EØS-avtalen som tidligere skissert, ville disse studieretningene være fullt tilgjengelig for norske studenter. Forslagsstillerne mener at det i lys av den globaliserte verden, der kunnskap er en forutsetning for å kunne hevde seg internasjonalt, er viktig å legge til rette for at norske studenter kan velge gode universiteter i utlandet i trygg forvisning om at det ikke blir for høye skolepenger.

Unntaket fra EØS-avtalen på utdanningsområdet har store konsekvenser for de offentlige budsjetter i Norge. Ifølge Statens lånekasse for utdannings statistikker for undervisningsåret 2001-2002 var det 3559 norske studenter som tok hele sin utdanning i Storbritannia, mens 724 norske studenter tok deler av utdanningen sin i dette landet. Statens lånekasse for utdanning bevilget til sammen 160 mill. kroner i gebyrstipend til de norske studentene i Storbritannia. Tall som utenlandsstudentenes egen organisasjon ANSA har utarbeidet, viser at Norge må betale nærmere 120 mill. kroner mer i gebyrstipend for norske studenter i Storbritannia enn tilfellet hadde vært om høyere utdanning var en del av EØS-avtalen. Problemet vedrørende skolepenger i EU gjelder primært Storbritannia, men ikke eksklusivt. Stadig flere land innenfor EU innfører og forhøyer skolepenger. Dersom man legger sammen besparelsene Norge kan oppnå i forhold til skolepenger i alle EUs medlemsland, samt de 10 søkerlandene hvor nærmere 1000 norske studenter befinner seg, har ANSA beregnet at norske myndigheter har et potensial til å spare opp mot 180 mill. kroner i gebyrstipend sammenlignet med det som utbetales i dag. I tillegg til dette ville norske studenter i EU og søkerlandene spart nærmere 200 mill. kroner som de i dag dekker av egen lomme for å dekke sko-

lepenger utover det som gebyrstipendet koster. Den totale samfunnsøkonomiske gevinsten kan etter ANSAs beregninger være opp mot 400 mill. kroner årlig. Siden EØS-avtalen ble inngått i 1994, kan denne mangelen i EØS-avtalen ha påført det norske samfunn 3 mrd. kroner i ekstrautgifter. Forslagsstillerne mener det er viktig å understreke viktigheten av at Norges forhandlingsdelegasjon i Brussel tar inn høyere utdanning i EØS-forhandlingene, og sørger for bedre rammebetingelser for norske studenter i EU. Dette er viktig både for å spare den norske stat og studentene for betydelige midler.

Fire ganger så mange studenter reiser ut av Norge som inn til Norge for å studere. I disse dager pågår det også forhandlinger innenfor GATS, som er den første multilaterale avtale i verden om handel med tjenester. Med tanke på at mange norske studenter reiser til andre land for å studere, bør Norge arbeide for å gjøre utdanning på høyere nivå til en salgbar vare. Det er positivt at norske studenter reiser ut og tar med seg kunnskap og inntrykk fra utlandet. Samtidig er det positivt og ønskelig at flere studenter utenfra kommer til Norge for å ta sin utdanning her. I den sammenheng er det viktig at medlemslandene har et sammenfallende og definert kvalitetsbegrep. Dersom en får til en liberalisering av utdanningsmarkedet, er det samtidig viktig å få på plass kvalitets sikring.

Forslagsstillerne viser til at det er viktig å få fokus på dette nå på grunn av pågående forhandlinger.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen arbeide for at høyere utdanning innarbeides i EØS-avtalen som en del av det frie markedet som Norge har tilgang til.
2. Stortinget ber Regjeringen behandle utdanning på høyere nivå som en salgbar vare. Dette skal være et viktig prinsipp i de videre GATS-forhandlingene.

25. februar 2003